

Mit választ és illetőleg utasításul kijelenteni szükségesnek véltem.

Budapest, ápril 29én 1848.

Belügyminiszter Szemere Bertalan.

A' kisedovás — országügy!

A' szabadság szent ihlete szállta meg Európánépeit 's ok a' hosszú szenderből fölbredvén szétlörték a' rabság bilincseit.

A' szabadság istenének világrázó szózata volt az is, melly Magyarhont martius 15én új életre villanyozá.

'S a' szabadság e' szellemével karöltve az igazság szent lelke világítja be a' magyar honatyák agyába és szívébe, osztályok és nép egy nagy nemzetlé forradának.

Áldás lángja lobog minden igaz hazafi keble oltárán a' gondviselés iránt: hogy ama nagy pillanatokban oly férfiak álltak a' fejlemények élére, kiket a' nemzet tisztelete 's bizalma egyiránt környez.

De bármi nagyszerűek és dicsőök az eddigi tények: a' nagy munkamég korán sincs bevégezve.

Csak kezdeményül tekinthetők a' honfiak hű küzdelmeinek eddigi diadala: a' végezlél babérai csak a' távolabb jövőnek ölen virulandnak föl.

Igen, ekkor minden csak kezdemény: de e' kezdemény óriási. Ily kezdet után a' többi fejlemény törpe nemleendhet, — törpének lennie nem szabad.

A' dolgok új rendező eljárás, új módot követel mindenben. Esmék tényekké valósultak, ohajok elvekké szilárdultak. Mi előbb czél vala, most első lépéssé alakult, — a' nép politikai fölszabadulása. 'S viszont mi előbb előkészítő eszköz lehet a' czélra, az most a' kivívott szabadság áll a' dicsőségünk és lesz biztosító diadalzástalja: a' közneveltség. —

A' természet csudás keze fölfordítá a' magyar népet hatalmas fájat; a' lombos ágak óriási gyökerekké váltak az ég kegyelmétől öntözött földben; 's mi előbb gyökül lapangott észrevellenül a' föld gyomrában — a' nevelés ügye — most díszvirágokkal ékesítendi a' lét hatalmas törzsökének gallyait. —

Nemzetünk újjászületési nagy művének koszorúja, koronája: közneveltség leend.

De hogy ez sikerüljön, sok tényezőnek kell összemunkálni lankadatlanul. Sok virágnak kell teremni a' közélet mezéjén, hogy a' legszebb koszorút fonhassuk a' nép homlokára, — sok aranyat és gyémántot kell kibányászni a' nemesebb keblekből, hogy a' legdicsőbb korona elkészülhessen a' nemzet halántékára. Kisedovás, elemi nevelés, közép- és fötanodák rendezése megannyi virág, megannyi gyémánt és arany, mik országos művelést, országos ápolást méltán 's mulhatlanul igénylenek. Bármelyik hiányozzék e' lépcsőzetből, tökéletlen lesz a' mű, 's hazánknek üdvételjes nem lehet. — De a' nemzetüdv e' korszakának be kell következnie.

Igen, csak a' most tornyosuló viharokon vezessen isten szerencsésen keresztül: későbbi boldogulásra nézve perczig sem kétkezem.

Most lelkeség, erő, és fegyver mentend meg bennünket: később ismét csak lelkeség, erő, és szellemi fegyver biztosíthatja boldogulásunkat.

Lelkesedni minden jóért, széperért, magasztosért, erővel birni mindezeknek eszközzésére, 's e' lelkesedést és erőt a' szellemi hatalom fegyverével másokkal is, milliókkal, az összes nemzet minden egyes fiával közleni — ebben özpontosul az ember legfőbb dicsősége.

A' szellemi hatalom egyik nélkülözhetlen tényezője 's egyszersmind a' jövő nemzedékek boldogságának 's így a' nemzedékekben a' haza dicsó jövőjének biztosítóka — a' köznevelés.

Ezt egyesek tetszésétől vagy ellenszenvétől, esetleges jótékonyság vagy szűkkeblűségtől föltételezni többé nem lehet, nem szabad.

Köznevelés alapja és kezdete a' kisedovás. Eddig a' jótékonyság melegben ápolta az emberiség díszvirágainak e' zsebéjét: ne engedjük, ne várjuk be, hogy a' számító részvétlenség fagyától dermedező létben elfonnyadjon, elhaljon a' gyöngéd virág.

Már is több oldalról jelentkezik a' jeges fuvalom, melly a' kisedovási kertnek egyes ültvényeit végenyészettel fenyegeti. —

Testvériség jelszavát harsogtatjuk országszerte, 's csudálatos! épen most fogjuk e' testvériség szellemét megtagadni e' fő fontosságú ügyben — a' kisedovásban?

Sőt — ha valamikor, úgy most kell kifejlődni a' teljes testvériségnek e' tekintetben is a' jogegyenlőség alapján.

Eddig részvét gyöngyei peregtek le arcainkról, látván a' nép kisedeit oly borzasztó elhagyottságban sinyelni, 's a' számalom angyala aztsugá lelkünknek: „karold föl a' gyermekeket, ódd meg a' veszélytől, ápolod, nevelőd, merthízen ő is embertársad, testvéred gyermeke!“ 'S milátván, hogy a' nép szellemileg és anyagilag képtelen saját magzatának emberré képezetésére, követtük jó anyáknak szózatát, 's áldoztunk az emberiség, a' közhon javáért.

Áldoztunk, igen; — de hogy ez áldozat nem annyira a' tiszta testvéri indulatgyümölcse, mint inkább a' kegyelem falatja vala, most fog kitűnni, most, midőn az „enyim“ és „tiéd“ harca oly éles ellentétre korbácsolja a' szemközt álló érdekeket. —

'S pedig megnyugtatólag vél okoskodhatni a' hajdan bő — 's most szűkkezü áldozó. Ezelőtt megszántam a' nép ügyefogyott sorsát, — így szól a' lapangó önérdék, — és szívesen segíték rajta, és gyermekeink, mert öntehetlenségében veszni nem láthatám; — de most!.. hiszen most a' nép is oly joggal bír, mint én, anyagilag pedig csak ő nyert; én vesztettem. — De ez álokoskodás: — ezen önyugtató önámítás.

A' nép nyert jogokat: de a' jog nem adja meg — 's ki vált rögtön nem — a' szellemi világosodást, hogy értse és érezze a' korai köznevelés hasznát és szükségét. — A' nép nyert anyagilag: de az anyagi haszon csak később fog annyira kamatozni, hogy megbirhassa a' legmulhatlanabb erkölcsi kötéllal járó költségeket.

Addig is mit tegyünk? Összefont karokkal nézzük: é mint mulasztja el a' nép az erkölcsi legszentebb kincseket néhány nemzedék számára megszerezni? Martalékul hagyjuk e' a' most 3 — 6 éves nemzedéket — 's tán több éven keresztül — a' testi 's lelki veszélyek ezreinek, miknek nyomain tán a' legbugyóbb akarat sem irthatandja ki többé?

Nem, nem! Ez égbekiáltó bűn volna, — bűn a' testvériség istensége ellen. A' szabadság fája ekép csak fanyar vagy épen mérges gyümölcsöt teremne.

Azt mondani: nekünk most szabadságunkban áll nem törődni azzal, jó vagy rossz lesz-e a' serdülő nemzedék; 's azt mondani: neked ő nép szentnek kell hirdetnünk azon igazságot, hogy csak a' jól és szilárdul nevelt nép szegülhet sikerrel ellene az önzés és vakítás hódító fogásainak.

Erkölcsei romlás bizonyos szülője a' szellemi szolgátság. Erkölcseleg megromlani engedni a' nép kisedeit annyit tesz, mint lehetlen nekik a' jövő szabadság élvezését. Erkölcseleg megromlani a' népet annyi, mint szándékosan elrabolni tőle a' szabadságot, annyi, mint álnokul a' rabság igájába hajtani őt.

Valóban szabad csak erkölcsileg mivelte nép lehet.

Ha őszintén akarjuk a' szabadságot mindenki számára: akarunk kell okvetlenül a' nép alapos nevelését is.

Ha minden tartalék-gondolat nélkül ohajtjuk: hogy a' nép senki szenvedélyei 's önzési vágyainak vak eszközözvő többé ne alacsonyuljon: úgy szentnek kell hirdetnünk azon igazságot, hogy csak a' jól és szilárdul nevelt nép szegülhet sikerrel ellene az önzés és vakítás hódító fogásainak.

Istené a' világ, emberé a' föld. Rabszolga vagy barom nem lehet föld ura. Nevelés tesz szabaddá, nevelés tesz emberré!

A' kised éveiben megmérgezett kedélyből későbbi bármi nagy szorgoskodás sem irtja ki többé az erkölcsi halál magvait. Bár eltakarva fekszenek a' fölül hintett vetés alatt: egy véletlen csepp a' gonoszság vagy csábítás viharfellegéből megtermékenyíti őket, 's a' felsarjadzó burján előli mérges árnyával 's kigyózdó gyökeivel a' már márszép reményre jogosító csirázatotak.

Ódd meg a' gyermeket az első bűn lehetőségétől, 's megadád neki azt, minél jobbat angyalok sem adhatnának.

Igen, a' kisednek kora nevelése — a' kisedovás — a' nemzet erényességének első számbetűje.

Tehát a' nép gyermekeinek kora nevelése — az óvás — mulhatatlan. Ugy de mi fogjuk e' ismét, és mindig csak mi nevelteni a' kised honpolgárokat? Nem, ezt nem kívánom. — Értsetek meg honfitársaim!

Szabadság, egyenlőség, testvériség!

Szabadok akarunk lenni mindnyájan, nem csak most, de jövőben is, nemcsak mi jelen hontársak, de gyermekeink 's unokáinknak, az összes nép gyermekei 's unokáink is ohajtjuk e' mennyei birtokot. Szabadok csak úgy leszünk, ha mindnyájan nevelve leszünk.

A' nevelés, a' kisednevelés is pénzbe kerül. Erre áldozunk kell. Az egyenlőség elvénél fogva mindnyájan egyenlően — azon aránylag — egyenlően — járulunk a' köznevelési költségekhez.

Igy lesz megállapítva a' valódi testvériség, mert testvéreket nyújtunk a' népnek gyermekei nevelésére is. — A' nép járuljon a' köznevelési terhekhez, de vagyunkhoz aránylag mi is járulunk. Az ovodákat nem csak mi tartjuk fen a' nép nélkül, de azt se kívánjuk, hogy a' nép tartsa fen nélkülül.

Éz annyit tesz: a' közadónak aránylag annyival kell nagyobbodnia mindenkire nézve, a' mennyiben az országszertei ovodák fentartása és keletkeztetése kívánja a' költség öregbedését.

'S íme ez avatja országos ügygyé — a' kisedovást. —

De addig is, míg ez bekövetkeznék, tekintsük előzőleg országos ügynek a' kisedovást. Vonjuk be a' dolog érdeké-

be a' népet, hogy aránylag ő is vegyen részt a' neki oly üdvösen kamatozó tőke létesítésében. Így megmenthetjük bukástól az ügyet oly helyeken is, holtalán különben igen kétes jövőnek néz eléje. Ha egyszer itt ott egy intézetet elbukni engedünk: igen sanyaru munka lesz a' föltámasztás.

De minderre ismét lelkeség, erő és szellemi fegyver kívántatik, hogy a' népet önjava iránt felvilágosítani, részvétre gerjeszteni, cselekvésre indítani akarjuk, bírjuk, és tudjuk.

Igy biztosítjuk a' szabadságot magunknak, és testvéreinknek.

Viruljon fel a' te kerted országszerte — o kisedovást! — Pesten, ápril 29kén 1848. Ney Ferenc.

Pest május 5kén.

Denique nem hiába mondák: „prókátor-nemzet vagyunk!“

E' természetünkkel csontosult szokást maig sem vetkőzők le, sőt e' nyavalyában látszanak sinyleni olylak is, kiket a' nemzet bizodalma vezetővé jelölt, kiknek pedig gonosz természetükből kinevelni volna föladásuk.

Azonban ily prókatoros eljárásra példa még általuk mutatatik.

Sajtószabadságunk fölviradtával a' szellem hóbérai t. i. a' censorok, via facti kicseppentek gyilkos hivataloskodásukból. E' gyalázat kényerén hizlalt fajt az új kormány azon rokantak közé sem sorozható, kiket az ő rendszerből átkal öröklött. Őket, ha csak irtózatos bűneik megboszulása végett ügyelembe nem veszi, egészen ignorálnia kell vala, mert foglalkozásuk égbekiáltólag törvénytelen, a' nemzet szellemét elkövetett erőszak, mellyet eléggé büntetni sem lehet. Nevőkön az örök gyalázat följa, — letörülhetetlenül rajtuk a' szellem átka — engesztelhetlenül.

Történt is annyi az új kormány részéről, hogy a' censorok neveit nem iratá be a' nyugdíjazandók körkönyvébe.

Ámde az elvakult könyörület födőzött fel egy hátsó ajtót, mellyen át volt censoraink becsempésztetének a' rokkantak sorába, sőt még a' törvényesség tricolorja is rájuk mázolatott, hogy a' viszonyok fordultával éhen ne veszzenek, mint érdemlék vala.

Hogyan?

Tudni való dolog: hogy a' censori collegium és tanulmányi bizottvány névre, de nem személyzetre voltak különbözök.

A' tanulmányi bizottvány tagjai mind censorkodtak, csak viszont nem minden censor volt bizottványi tag.

Mi következik ebből?

A' censorság törvénytelen: tehát a' volt censor nyugdíjra nem számolhat, — alkalmazni pedig szégyen.

A' tanulmányi bizottvány törvényes*) tehát tagja nyugdíjra képes, ha nem alkalmaztatik.

És ki mindkettő volt együtt egyszerre? törvénytelen és törvényes? — elidálja magát a' két tulajdon, 's az ily ellentétből álló egyed = 0, azaz sem nyugdíjképes, sem ujonan nem alkalmazható. —

De illető helyen másképp oldák meg e' problémát.

Igy: bár valaki mint censor elkergetést érdemelt, mint tan. bizottványi tag alkalmaztatott, vagy legalább a' nyugdíjasok közé soroztatott.

Mintha a' rablót — mert alamizsnálkodott a' zsákmányból — jutalmazni kellene!

E' hasonlatosság még istenes volna azon egyedekre, kik tanulmányi biztosok és censorok valának.

Rablás és vesztegetés!

Emlékezzetek csakuraim iskolai éveitekre!

A' tanulmányi bizottság kovácsolta azon bilincseket, mellyek szerint a' szellem örök mozdulatlanságra vala kárhoztatva. — Iskolai rendszerünk, az ő műve, nem más egy szellemi seplősítésnél.

A' tanulmányi bizottság csirájában vala megnyomortandó a' szellemnövény, a' censor csak virágait vagdalá le, azon virágokat, mellyek a' bizottság döglésztő lehelete daczára is megéledtenek.

És visszaemlékezve azon fegyelmi szabályokra, mellyekkel az iskola padjaihoz valának lánczolandók a' szellemet, visszaemlékezve azon gyalázatos intézvényekre, mik által az ártatlan magyar társulatokat lesújták, visszaemlékezve azon spion rendszerre, mi a' zsöngé ifjúság fölött vitetett, visszaemlékezve azon akadémiai tanácsra, melly a' világon legképtelenebb szemtelenséggel tiltotta meg a' börtönöket, visszaemlékezve sok egyébre még: — lehetlen lelkem mélyéből nem undorodnom a' tanulmányi bizottságtól, — mert minden

*) A' tanulmányi bizottvány a' tönkre silányult erőszakos kormány volt egyik erőszakos mive, de koránsem törvényes kiegészítő része a' helytartó tanácsnak. Ezen bizottság — 's különös volt elnöke Mednyánszky bárónak — mint bizottsági elnöknek ezime — 's hivatala ellen az ország tiltakozott. És vajjon most a' nemzeti kormány elismeri azokat? 's megeztőlja hajdani eljárását?

éleknymasztó intézkedés tőle eredett, tőle mindaz, mi az absolutismus malmára hajtá vala a vizet az iskola padjain.

A több megye által visszavetett népnevelési rendszer is általa készített!

Illy embereket akartok ti alkalmazni a nemzeti kormányban is?

Válogatva voltak a sötétség e madarai: a legszolgáibb érzésű professorok vetekedve könyörögtek, hogy a bizottványba juthassanak, megfertőztetendők a nemzet szellemét már élte korányán.

Ezek aztán még is törvényes tisztviselők?

Pirulnia kellene a nemzetnek csak azért is, hogy köztünk fölbujrázozhattak.

Midőn büntetést nem találunk számukra: az é a következés, hogy hát jatalmazzuk meg őket? Vagy ha már jutalmazni kellene, nem elég é az, hogy piszkos életüknek megkegyelmez a nemzeti nagylelkűség?

Olly ostobává ne akarjatok tenni bennünket, hogy hóhérinkat tenyerünkön hordozzuk.

Menjenek a kancsukák országába, —ugy is mindig azt emlegették, mennyire becsüli ó czársága a professorokat!

E' themára még viszatérendünk. Golub Vilmos.

Pest, május 6kán.

Horvátország most ama nevezetes pont, hova a sajtónak és kormányának fő figyelmét fordítania kell. — Az első, hogy tisztába hozza a dolgok állását, a második, hogy cselekedjék. Mert nagyobb szegényen nem érhetné e szabad hazát, mint ha integritása saját nemzeti kormányja alatt sértenék meg.

Az illyrek azt kívánták eddig, hogy nemzetiségük biztosítottassék. —

E' kívánatukat az országgyűlés egy ünnepélyes manifestumban megadta, s a nemzet többségének nincs ellene észrevétele. —

De ezzel az illyrek most már nem elégszenek meg. Hallottak valamit a zu spät szóról. Ezt alkalmazzák. Csak hogy jó lenne meggondolniok, miként Magyarország — h a b a r i g e n i g e n g y e n g e, és tétlen kormánynyal b i r i s, — azért nincs olyan rideg helyzetben, mint voltak az obscurus burocracia hatalmát pártoló fejedelmek, midőn öket engedélyekre szólítá a nép; s viszont illy szomszédink korán sincsenek olly erős és győzelmes táborállásban, mint voltak a milliók, midőn erejük tudatában megrendíték a hatalmakat — századokon át óriásiakat, bitorlókat.

E' körülményről gondolkodtak illyreink is, csak hogy utólagosan.

Ök egyenes szakadást iniciáltak, nem ugyan a koronától, de a köz kormányzás s törvényhozás tekintetében, s ez egyre megy ki. S csak mikor e szakadást kimondák, s érdeklében a legaljasabb, és embertelenebb igazságokat megtevék, jut eszükbe, hogy a statisztikákban fennen hirdették a millió szláv igen szét van szakadozva — helyzetben, és érdekekben.

Van köztök elnyomó — utált hatalom: a muszka; van elnyomott és szenvedő, melly hősies viseletével a világ rokonszenvét érdemlé ki.

És ezek a l e n g y e l e k.

Vannak elnegligáltak: mint a csehek, határőrök, dalmaták, krajnaiak stb. Vannak közönbösek, lomhák: mint a kárpáti tótok.

Ezek mind alkatrészei a képzelt szláv császárságnak. Csak ezek egyesítésével lehet e' császárság erős, hatalmas, és rendületlen az — urban.

Az angolok egyesülnek; a frankok kibékülnek. (Kik-ke?) Az elszakadott német státusok a szövetség zászlóját lobogtatják, s ennek kokárdáját tűzik melleikre.

A' szlávok nem maradhatnak el, különben — elvesztek menthetetlenül.

Kukuljevics Iván fő fő illyr — áthatva az illyr nemzetiség szentszellemtől egy ábrándos cikket ír ezen egyesülés tárgyában; mellyben egy általános szláv gyűlést indítványoz, hova a világ minden szlávjai meghívandók, s küldöttek által képviselendők lenének.

Természetesen! — ezáltal csak a szellemi kapocs erősítése ajánlatik, (!) s értetlenül hagyatván a státusok igazgatási s felsőbbbségi joga, mellyekben a szlávok, mint az izrael népe — szétszórva hevernek.

E' szellemi kapocs, ha megerősül, majd aztán anyagi kapcsolatokat is kovácsolhatnak azon szabad nemzetek ledult jogaikból, mellyeket a szlávoknak letiporniok kell, hogy a szláv conföderációt föllálthassák.

És itt a magyarok közel állnak a tűzhez. Kukuljevics úr a két ország közti viszonyt szétbontani nem akarja; ó a magyar korona gyöngyeiből az osztályrészt másnak nem engedi kizárólag. Csupán azt akarja: hogy a magyar korona alatt élő minden népségnek tökéletes szabadság és egyenlőség biztosítottassék, valamint minden e hon határai közt élő nyelvnek is (!) ó a magyar népnek felsőségét nem tűri. A' szlávoknak ahoz ugyan annyi joguk van. (?) —

Kukuljevich ur, és illyrjei tehát minden erejükkel ellenszegülnek a magyar nemzet usurpált nemzetiségi despotismusának, ellenszegülnek uralkodási vágyának, s ellenszegülnek a közölök teremtett miniszteriumnak, melly maig is csupán a magyar népnek — mint Magyarország főosztályának érdekeit viseli szem előtt, s melly kizárólag aristocrátákból, s nem miként az idő szelleme kívánja, egyéb osztályokból is választottak.

És ezen kijelentett ellenszegülés nyomán Kukuljevich Iván, az agr. zeitung, és illyrjei követelik: hogy nekik elkülönített kormány, belügyeik rendezésére külön törvényhozás adassék. (Ni ni, mégis csak elismerik a felsőbbbséget). Melly t. hozáson nemcsak horvát, dalmát s a szlavonjai tartományok képviseltessenek, hanem azon részek is, melly a diaeta, vagy bár mi más uton Magyarországhoz csatoltattak.

Az osztrák birodalomtól pedig követelik, hogy azon tartományokat, melly a hisztória, vagy nyelvokonság alapján a déli szláv néphez tartozóknak bizonyodnak, ezek hatósága alá helyhezze. Illyenek: Dalmatia, Isztria szigete, a tengerparttal és végvidékkel, tovább Krajnának némely határos helye, a szláv Kurinthia, és Stiria.

Ezeket azonban — a' tót szerénység (!) még most csak a szellemi kapocs megteremtése okáért akarja a horvát országgyűlésen képviseltetni. Idővel majd máskint fejlődhetnek ezen uton a körülmények, s Nagy Péter végrendelete teljesülhet.

Ezek az illyr ábrándok, és igazságok főbb pontjai.

Állítsuk ezek mellé egészítettebb értelem okáért azon proclamációt, mellyet a horvát bán Jellasiich intézett a déli szlávokhoz.

„Szives és barátságos üdvözlét Horvát, Dalmát és Szlavonia három egyesült ország horvát és szerb nemzetiehez. (Hm! minő sallangos, mintha csak commandószóra menne.)

Ó felsége kegyelmes királyunk, ausztriai császár méltóztatott engem a nemzet óhajására Dalmát, Horvát s Szlavon tartományok bánjává, s egyuttal belső titk. tanácsossá kinevezni, valamint a' tartományi hadsereg főparancsnokságát az egész tart. vidéken személyemre ruházni. 14 nap alatt az egszerű örvidkiezreduci rangról egyszerre a' bánimágas méltóságra, vezérőrnagyságra, s hadi parancsnokságra emeltém. — Ha a' királyi kegyesség személyemnek ezen megkülönböztetése által nemzetünk óhajását teljesíté, úgy én e' kitüntetéssel kiváltkép ama vonzalom, és testvéri bizalomnak köszönhetem, mellyel e' dicsőséges nemzet irányomban viseltetett. Igyekezetem leendő: hogy e' bizalmat bizalommalj és cselekvéssel kísérem.

Nézeteim, érzelmem, s alapelveim őszinték, s azért kijelentem azokat minden tartózkodás nélkül. A' kívánatok, miket a' nemzet nyilvánított, s a' trónhoz fölterjesztett; az én szívem kívánatai is. A' nemzet és haza jóllétét kívánom én is, ez a' végcél, mellyet mindenek előtt elérni óhajtok. Kívánatom az: hogy nemzetünk erős, és szabad nemzet legyen, s a' nemzetek sorában azon dicsőséges állást vivja ki, mit geographiai nagy jelentőségű helyzete, eleven lelkületének jellemé s hivatása, valamint hisztóriai rendeltetése számára kimutat. Ez kívánata s ez akarata a' nemzetnek is, és én, ki királyunktól e' nemzet vezérletével bízattam meg, minden nézetem s cselekvésimben a' nemzeti akarat, és érzelem valódi létszere akarok lenni.

El vagyok ennél fogva tökélyen azon ösvényen haladni, mellyen nemzetünk jóllétére s dicsőségre jutand.

A' reform megindatá s lerontá a' régi alapokat, mellyekre a' socialis élet, a' népek és státusok közti viszonyok rakva voltak. Megrontatott az által különösen azon alapok is, mellyre a' hazánk és Magyarország közti viszony állított. Ennél fogva föladatunkká lett, ósi kapcsolati viszonyunkat a' magyar koronához csupán szem előtt tartva oda törekedni, hogy mig egy időre a' magát ujan alakító magyarországi kormánytól minden figyelmét elvonunk, egyszer mind a' köztünk s a' magyar korona közti viszonyt olly alpra fektessük, melly a' szabadság, függetlenség s egyenlőség lelkének megfelelően, s melly egy szabad és hős nemzet méltóságával összeférjen. A' nemzeti újjászületés e' nagy műve csak rendes törv. útján, t. i. a' társ tartományok orsz. gyűlésén, hol az összes nemzet akaratát fog nyilatkozni, vétethetik teljesedésbe. S ezért föfeladatunk leendő az iránt gondoskodni, hogy országgyűlésünk mielőbb összehívassék, s a' népképviselőlet alapján aként alakítottassék, miként szükséges alakulnia, hogy általa és benne az összes nemzet valódi akaratát — minden rendi különbség nélkül, nyilatkozhassék.

Ezután ezen tartományi gyűlés feladatát érintvén, folytatja: —

„Ó felségétől én Dalmatia bánjává is kineveztetém; ennélfogva bizalommal várom királyunk igazságszeretetétől, s nemzetünk erélyétől, hogy e' kinevezés nem maradand csupa pusztá czím" stb.

Vége a' déli szláv birodalom felvirágzásához szükséges egységet költőleg ajánlva — ismétli üdvözlétét üzeni

minden szlávnak a' Száva és Dráva, a' Mura és Adria, a' Vistula és minden folyó mentében.

Befejezi: „Isten tartsa a' királyt, nemzetiségünket! Egyesség, szabadság tes vériség velünk.“

Ez rövid ismertetése a' cziffrinisált báni proclamatióknak, melly mozgásba hozta a' Száva-Dráva vidéket, hol legalább is kis tót Napoleonnak tartatik.

Továbbá, hogy a' munka tökéletes legyen, minden törvényhatósághoz báni leveleket bocsátott, mellyben ezekkel hivatalosan tudatja, miként ó banná nevezetett ki az urban, s hogy neki engedelmeskedjenek, igyekezzenek a' rendet fenntartani, a' rendbontókat, s békétlenségre izgatókat kiutasítani; végre hozzá teszi:

„Mig a' három tartomány nemzeti gyűlése összehívatték, minden hatóság saját felelőssége alatt köteles kerületében ezen báni levél értelmében erélyesen, s fáradhatlanul eljárni; hivatalos megbízást, vagy utasításokat senkitől mástól, és sehonnét el nem fogadni, hanem kizárólag s egyedül a' bánhoz fordulni, kit ó felsége a' tartományok bánjává nevezett ki mindenekben.“

Igy állnak a' viszonyok Horvátországban. A' kötelék felbontva. Engedelmeségről szó sincs. Törvényeinket ignorálják. Gunnyal nevezik nemzetünket. Saját kebelünkben a' legbotrányosabb eseményeket idézik elő.

És a' miniszterium mindezekre mit tesz? Megidézeti a' bánt május 10dikig. Addig közöl rendeleteket, de mellyek közt valami ollyan, mire azt mondhatnók: ez már aztán rendén van — soha se olvasható. Majd részletezi a' hivatalos listát, Pulszky Ferenczet két helyre is sorozván. Sürgőnyt küldenek Bécsbe Eszterházyhoz egyet, kettőt, három, — de semmi eredmény.

Nincs tekintély! — Kell tehát valakinek személyesen fölmenni Bécsbe. Ez elmegy, megis jön szerencsésen. Utána mennek ketten, s ha ezek is megjönnek, majd aztán hárman indulnak vissza.

Mig végre az egész miniszteri-társaság utazni fog.

Hova? — Ne engedjék önök, hogy ama kéz mutassa meg, melly Horvátország, és a' Tengerpart elvesztése tudatában emeli fel mutató ujját. Ez igen igazságos leendő.

A' soksétánál, sürgönyözésnél, — s olly gyermekiesnek bizonyodó fenyegetődzésnél többét ér, s illőbb magy. miniszterhez határozottan kimondani:

„Ez jog, ez törvény. Ez megsértetett. S minthogy a' sértők okos szóval jó ultra nem hozhatók, tehát üssünk közéjük. Nemzet! megsértetett az ország integritása, állj elő, üsd helyre a' csorbát.“

Ez ultimátum. Választani mást nem lehet, hacsak euró-pailag kikacagtatni nem akarunk, hogy egy ábrándos illyr katona erősebb volt, mint nemzeti felelős miniszteriumunk.

Vidéki mozgalmak.

Nagykikindára Csernovics Péter miniszteri biztos és temesi főispán april 29én megérkezvén, az ott rendelkezésre állott — mintegy 3000nyi katonaság segítségével a' vizsgálathoz fogott. A' nép józanabbjai maguk mentek a' közelegző katonaságnak elébe, s midőn a' torontáli főispán Karácsony L. a' fegyverek átadását kívánta, ók maguk teljesíték ezt. A' biztos mindazokat, kik a' kegyetlenkedések s zavargásokban részt vettek, befogattá; azonban a' muszka pénzén fizetett lázítók többnyire ellillantak Pestre, legbiztosabbnak vélvén a' helyet közel a' miniszteriumhoz. A' börtönök mind megtömtek az eddig befogottakkal, s már a' kurialis szobák is a' bűnösök börtönül fordítottak. E' szerencsétlen lázadásra a' föld fölőstvási vágy ingerlé a' népet, mellyet a' gaz bujtogatók ismervén, igazságaikban ezt használtak eszközüil separatismusi czéljuk kivitelére.

Az ó-becsei zavargásokat szinte miniszteri biztos Csernovics Péter megérkezése csillapítá le; hol a' zavarokra a' Belgrád-, Karlovicz- és Zágrábból érkezett igaztató levelek szolgálták alkalmat. A' lázadásra tört szerbek és pórnép nem polg. függetlenség, hanem szabad rabolhatósért szövetezett.

Körösmegyében a' nép a' proclamatiókon olvasható egyenlőséget szinte saját érdekében magyarázá, s marháit ráhajtá az urasági vetésekre, a' legelő — és földek fölőstvási pedig utóbbra halasztá, de melly dicsőséges munkában a' s z e n t g y ö r g y i határorozred vitézei által megakadályoztattak.

Györmegyében a' ravazdiak az erdőpusztításban akarják szabadságuk első örömét élvezni, de a' győri haderő által szinte rendre fognak igazittatni.

A' belovári polgárság petíciót készített, mellyben a' városnak a' katonai hatóság alóli felszabadítását sürgeti. Az illető ezredesnél kihallgattak ugyan, de csak azért, hogy annak nyomán következő hadi parancs intézethessék hozzájuk: „A' feltámadásra egy polgárkatonának sem szabad egyenruha, és fegyverben megjelenni; a' szent sernál nem a' polgárok fogják a' szokásos örséget tenni; senkinek se szabad nemzeti kokárdot viselni; a' nemzetország iránti kívánat, mint nevetség, visszautasittatik.“ Ezen omnipotens parancsnak a'

belováriak alázatosan engedelmeskednek; mert hiszen e' hatalom feje a' dicsőséges bán, ki csak jót akar!!

Esztergamban april 25kén nyilvános népgyűlésen a' törvények kihirdetvén, a' nép azonnali tisztujtást akart. Sikertelen azonban Besze Jánosnak a' törvények által kijelölt utra vezetni a' többséget. April 27én tartott közgyűlésen tehát polgármesteri indítványra az első törvényes lépés a' megtartandó tisztujtásra megtéve, 's Besze János választási elnöké kikiáltott. Ugyanekkor a' tisztujtás határnapjaul majus 22ke tüzetet ki. Bővebben jövő alkalommal.

Bakabányán apr. 29. hirdette nekik a' törvények, 's a' polgárság a' helyett, hogy a' választási elnök kinevezéséhez fogott volna, arról tanácskozott, hogy jó volna tótul tanácskozni.

Mindezeket a' vidékek levelezői üzenék; egy magyar őrmester pedig, ki az olasz háboruk színhelyéről érkezett—ezekhez a' következőket adja: Vagy 50 ezer algirinap-sütött francia, feketék mint szerencsenyek, égből hullott zá-porkint rohanák meg Radeckyt, és táborát, 's azt nem annyira verték, mint inkább falták. Most már nem levén ki ellen csatáznok, miniszteriumunkat kérendik meg, hogy hazánkon keresztül utazhassanak Lengyelországba. E' szívességért hála fejében rendre igazítják utközben az illyeket is. Alattomban értetik, hogy fides penes auctorem.

KÜLFÖLD.

Párizs, aprilben az ideiglenes kormány több tagjai a' párizsi egyetemnél tanítóségeket fogadának el az ifjuság oktatásaul: így Lamartine, Marrast, Garnier Pages, Cormenin és Ledru-Rollin.

Párizs april 24. Ledru Rollin már hivatalát úgy rendezte, mintha Franciaország dictatora volna. Függetlenül a' többi miniszterektől vannak osztályfőnökei a' vidéken, kik őt a' történetekről rendszeren tudósítják. Külföldet, pénzügyet, kereskedést, tengerészetet, hadsereget illetőleg különös megbízottakkal bir. Törvényjavaslatok, sőt diplomatikai manifestumok is az illető tárczában készen vagynak, és ha terve a' dictatorságra nézve sikerül, egy tollvonással az egész francia belső szerkezetet és külső politikát fölforgathat. Ledru Rollin most is a' dolgok állásáról, és a' künylványos vé-

lemény habozásáról jobban van értesítve, mint Lamartine, ki minden nemzetbeli irodalmi kalandor által ostromoltatik.

Bécs april 25. Az osztrák alkotmány tegnap kihirdetett, kedvezően fogadtatt. A' tulliberális párt is csak néhány ponton akadott fön, p. o. a' tanács tagjainak határozott száma, hogy a' sereg zászló alá esküje alatt az alkotmányrai esküvés is befoglaltatik, az alkotmány rendeleteinek kiegészítésére vagy változtatására a' kamara szavazatának két harmada szükséges. A' 380 követ ideiglenesen választási rendben fog választatni, miután az országgyűlés a' különös jogot később fogja meghatározni. A' követek 5 évre választatnak. Minden évben összehívatik az országgyűlés. Minden financz indítványt az alsó ház kezd tárgyalni. Az országgyűlésre Galiczia, Dalmátia és Illyria küld követeket, de Lombard Velenczéről szó sincs benne.

Prága april 17. Az első politikai mozgalmat e' városban a' cseh párt kezdette, és a' németek által Bécsben kivont gyümölcsöket egyedül maga akarta élvezni, az országban lakó németek érdekeit számba sem véve. E' mellett a' németeket egységre szólították. Mindinkább keltek föl németörzelmű férfiak, kik aggodalmaikat nyíltan kijelentették. A' eszek nemesak saját nemzetségeket iparkodnak emelni, hanem a' németeket is igyekeznek aláítani. A' leginkább csekekből álló polgár választvány nemzeti nevet vevén föl, tanácskozni kezdett a' legközelebb országgyűlésen előfordulandó alkotmányos kérdésekről. Német választvány gyűlt össze, mellyben elhatározottat az egész monarchia erős egyesülése, a' német érdekek melletti küzdés 's állhatatossága német szövetség melletti és Németország iránti rokonszenv miatta a' császári szin viselése. Ezen lépésnek morális hatása nagy volt. A' nemzeti választvány elismerte fontos követkevényeit ezen egyesült erővel föllépésnek és a' befolyást, mit a' már háborgó német kerületekben szüend. Elfogadta tehát körébe e' német választványt is, de ideiglenesen minden surlódás kikerülése végett a' fekete-vörös arany szinnek viselete eltiltatott.

Havas alföld. Végre Jassyban hosszas forrongás után april 1jén kiütött a' lázadás. Ezen nap a' kormányzó herceg Stourdza az orosz consullal beleegyezett egy választvány kinevezésébe, melly a' nép sérelmeit összeszedje. Ezen választvány kinyilatkozatta, hogy a' nép valódi kívánatait csak népgyűlésen szedheti össze. Ez is helybenhagyatott, ezután 35 sérelempont petítióba foglalva a' herceggel kö-

zölt-tett. Többnyire a' jobbágy viszonyait érdeklők ezen pontok, a' mostani megvesztegetett országgyűlés szétesztelését, nemzetörtség föllállítását, szabadsajtót 'sat. A' herceg 12 pontot elfogadott, hármát azonban: az országgyűlés szétesztelését, nemzetörtség föllállítását, és sajtószabadságot nem engedte meg, mivel az alaptörvényekkel ellenkezők. A' nép azonban mindent kívánt és pedig tüstént. Egy második választvány felszólította a' népet 2 héti nyugodtan maradni, míg orosz és török biztosok jönnének, kik a' nép kívánatát és ebeli engedvény fölött tanácskoznának. Ezen gyalázatos és kihívó rágalom a' népet elkeserítette. „Fegyverre pajtások, kiáltá az ifju Ghika K., 14 évig zsarnokoskodott fölöttünk 's jogainkat lábbal tapodta.“ — „Fegyverre“ egyhangulag menydörögte vissza a' nép. Még más bojárok is szónokoltak, és minden beszéd refrainje volt: „Mindnyáján halni akarunk!“ — Ezalatt a' herceg családostul laktanyájába szökött, és a' fellázadt néputána kiáltá: „Cale buna tiranului.“ Epen 9 óra volt este és a' pillanat kétes. A' reform választványnak rendeltére a' nép eloszlott, és meghagyatott neki, hogy reggel 8 órakor fegyveresen jelenjék meg, a' nélkül hogy az éj biztosságáról gondoskodtak volna. A' ravasz herceg és fia használták a' gondatlanságot és az egész katonasággal éjjel megtámadták a' legtekintélyesebb bojárok házeit, az embereket az ágyból kihurczolták, megköztözték és 17 közülök azonnal Galaczon keresztül Tultsára vitettek és más 200 különféle rangukant részint kasszárnyába, részint lömlöczbe zártak. Ezen eljárásnál többen megsebesítettek, és ketten agyonvereték. — A' herceg szépitő, atyai indulatával hielző decretumot bocsajtott másnap ki, egyuttal fenyegetődni is kezdett orosz erővel, kijelentvén, hogy az orosz a' három aldnai tartományokban semmiféle reformot meg nem enged. Oroszország jelenleg úgy viseli magát, mint korlátlan ur Moldaviában, Oláhországban, és Serviában, és így morális birtokába vett 3 magyar koronabeli gyémántot. A' fegyveres erő csekélység, mert Skolány Jassy mintegy 5 órányira van, az ottani hajóhid a' Pruthon orosz kézben!

Későbbi tudósítások szerint heten az elhurczoltak közül Brailába menekültek, mire egész Moldavia lázongni kezdett.

Egy april 20kai levél közli Bukarestből azon hírt, hogy Stourdza herceg a' felkelőtől meggyilkoltatt. Bibesko herceg pedig a' petitionáriusok részére állott 's ezáltal a' népszerűségben nyert.

54ik szám.

Árverési hirdetés.

A' zombori királyi kincstári főigazgatóság rendelkezéséből a' tiszamelléki k. korona uradalom kebelében helyzetett magvaszakadási nemes udvar telkek az illető községek közlegelőin használandó, 's alább kitett számszerinti szarvasmarhák és juhok szabad legeltetési

jogával együtt, az 1848. évi május hónap 8dik napján Ó-Bécsen, a' kir. kincstári tisztartói hivatal írószobájában, délelőtti órákban tartandó nyilvános árverés után a' legtöbbet ígérőnek a' f. 1848ik évi november 1ső napjától kezdve számítandó egy évre haszonbérbe adandók lesznek egymint:

Folyó szám	Névszerint.	belső állományok.		szántó földek		Szabad legeltetési jog	
		2,200 öllel	számtott lánczok	szarv. marhákra	juhokra		
1)	Martonyoson és határában	1	61 ¹⁴⁴¹ / _{2,200}	40	150		
2)	Ugyanott		60 ²⁹⁴ / _{2,200}	40	150		
3)	Zentán és határában	1 ¹⁰⁰ / _{2,200}	63 ¹⁴⁴⁰ / ₂₂₀₀	30	100		
4)	Adán és határában	1 ³⁰² / _{2,200}	43	30	100		
5)	Moholy helysége határában		63 ¹⁶⁶⁰ / _{2,200}	40	150		
6)	Moholy helységben és határában	1 ⁵⁰⁶ / _{2,200}	38 ¹⁰⁴⁸ / _{2,200}	30	100		
7)	Ó-Bécsen és határában	4 ³⁶⁹ / _{2,200}	359 ¹⁶⁹⁵ / _{2,200}	180	630		
8)	Földváron és határában	1 ⁴⁶⁰ / _{2,200}	174 ⁴⁵ / _{2,200}	90	450		
9)	Sz. Tamáson és határában	1 ¹⁰⁰ / _{2,200}	78 ⁷⁷ / _{2,200}	50	180		

A' bérleni szándékozók ezen árverésre a' szükséges 100tól 10ft. pp. számitott bántéppénzsel, az ismeretlenek pedig tulajdon javaikról szóló hiteles bizonyítványokkal avagy kezességekkel, a' fennevezett napon és helyen hivatalosak olly megjegyzéssel, hogy a' kifejendő körülmények szerint a' nevezett külső udvar telkek kisebb részletekben is kibéreltetni fognak.

Egyébiránt az árverési határnapig lepecsételve beküldendő írásbeli ajánlatok is elfogadtatnak, és a' bérlet föltételei eleve meg tud-

hatók lesznek, mind a' tek. zombori kir. kincstári főigazgatóságnál, mind az illető ó-becei kir. kincstári tisztartóság hivatalánál. Végtere még hozzá adatik: hogy az árverés bevégződése után semmi ajánlat el nem fogadtatik ugyan, de ellenben ha a' kincstári uradalom az árverés eredményében bármiknál fogva meg nem nyugodnék, magának fentartja, a' főnebbi telkekre nézve a' szabad rendelkezési jogot. — 2—2

Árverési hirdetés.

A' nagyméltóságú m. k. udvari kincstár kegyes jóváhagyásából közhírré tétetik, hogy az 1846. évi k. k. Tokaj uradalmi termésű 104 hordó 3 puttonyos aszszu, nemkülönben ugyanazon

évi tocsvai termésű 19 hordó puttonyos mászlás borok 1848. év május 15kén Terezálon a' k. k. tisztartói lakban tartandó nyilvános árverés után a' legtöbbet ígérőnek készpénz letétele mellett eladatni fognak. Kelt Diósgyőrött, martius hó 16án 1848. 1—3

„Radical lap“

ezimű politikai hirlapunkra, előfizetést hirdetünk!

Megjelenend e' lap folyó év május 16kán, hétfőt kivéve minden nap—egy iven. — Előfizetési ár, félévre Budapesten házhozordással boríték nélkül 6 fr. pp. vidékre postán 8 frt pp.,—félélyévre helyben 3 frt 30 kr. pp.,—postán 4 frt. 30 kr. pp. Hogy azonban a' tisztelt olvasó közönség lapunk belbecséről minél kevesebb költséggel magának tudomást szerezhessen,—lapunkra május 16kától,—július 1ső napjáig külön előfizetést nyitunk,—helyben 1 frt 50 krral pp., postán 2 frt 20 kr. pp.

Előfizetéseket helyben Geibel könyvárús a' Kristóf-téren, a' vidéken pedig minden postahivatal fogad el.—Rokonszenvü elvbarátinkat közremunkálásra felhíván,—tudatjuk ezut-

É R T E S Í T Ó.

1848.

tal a' közönséggel, hogy minden rendü levelezéseket „A' Radical lap szerkesztőségének“ címelve színté Geibel polgártárs szives elfogadni. — Pesten, majus 4kén 1848.

Felelős szerkesztő Mérei Mór, kiadó 's dolgozó társ Roszti Szigmond. 1—3

Hirdetésny.

A' nagyméltóságú magyar királyi udvari kincstár tanácsának kegyes rendeltetésél fogva, a' Tiszán inneni királyi koronai szabados kerület tanácsa részéről közhírré tétetik: hogy, a' most érintett kerülethez tartozó következő javadalmak u. m. Ó-Kanizsa, Zenta, Ada, Ó-Becse és szent Tamás, mivárosokban, ugy Martonyos, Moholy, Petrorossello 's Turia helységeiben — nemkülönben Adorjányon, az ókanizsai 's zentai csárdákban, a' bor- 's pálykna kimérésű, az ókanizsai vásári helypénz szedési, Martonyoson, ó-Kanizsán, Zentán, Adán, Moholyon, Petrovoszlon, Földváron, Turian és szent Tamáson a' husmérésű, ó-Kanizsán, Zentán, Adán, Moholyon, ó-Bécsen, Földváron, Turian és szent Tamáson az úgynevezett korona vagyis őszi hóapokbani ürü vágási, 's kimérésű, Martonos, ó Kanizsa, Zenta, Ada, Moholy, Petrovoszello, ó-Becse 's Földvár határaiban a' tiszai, Földvár, Turia és szent Tamás határaiban a' F e r e n c z esator-

na, az ó-kanizsai, zentai, 's petrovoszellői határokbán a' tóhalászati, valamint az egész kerületben sörmérési jogok, 's a' 2200 □ számitott 252 lánczól álló kerületi szállás folyó 1848dik évi november hó 1ső napjától kezdetét vevendő 3 egyvásútami évekre, az ó-kanizsai, zentai, adai, 's ó-becei vásárokbani italmérésű jog pedig egy évre, ugyancsak folyó évi június 11én ó-Becse, mivárosában a' kerületi tanácsházban reggeli órákban tartandó nyilvános árverés után haszonbérbe fognak kiadatni.

Mindazok tehát, kik a' fentebb elősorolt javadalmak kibérlendése iránt tartandó árverésben részesülni kívánnak, kötelesek leendnek vagyonaik állapotát hitelesen bemutatni, 's a' kibérleni kívánt javadalmakhoz arányzott bántéppénzt előre letenni.

A' többi föltételek a' kerületi jegyzői hivatalban eleve is megtekinthetők. A' Tiszán inneni királyi koronai és szabados kerületnek 1848dik évi februárius 25dik napján Ó-Becse mivárosában tartott tanács üléséből. 3—3

Sörház bérbe adása.

A' zombori királyi kincstári igazgatóság részéről köz hírré adatik, hogy a' bács megyében kebelezt „O-B e c s e“ mezővárosában: létező Sörfőzőház a' hozzá kapcsolt pálinkafőző házzal együtt a' folyó 1848ik évi november hónap 1ső napjától kezdve hat évekre ismét bérbe adandó lesz: és annak eszközzésére nézve a' folyó évi május hónap 8ik napján reggeli 9 órakor, az ó-becei királyi kincstári tisztartói hivatal író terében nyilvános árverés fog tartatni.

részletesen bár mikor is közölthetnek. Továbbá megjegyeztetik: hogy ezen sörháznál a' szükséges, és az új haszonbér kezdetéig okvetlenül végrehajtandó építési, 's más javításokra 2000 forint p.pénz léssen a' közelgető tavasz kezdetén fordítandó.

Végtere a' fenn írt napon, és helyen még 947⁴⁷³/_{2,200} láncz külső magvaszakadásbe i, legnagyobb részben Ó-Becse mezővárosától nem távol fekvő földek fognak bérbe adatni; a' melyekre nézve, valamint a' sörházat illetőleg is írásbeli ajánlatok az árverési határ napot megelőző estéig elfogadtatnak azonban az illy ajánlatoknál megkívántatik: hogy a' bántéppénz az ajánlatához mellékelve legyen, és az ajánkozó ezen ajánlatban magát az illető szerződési föltételek megtartására föltétlenül kössse. 3—3

Melly árverésre a' vállalkozók 300 pft bántéppénzsel, és az ismeretlenek adósság mentes vagyonaikról tanúsító hiteles oklevéllel azon észrevétel mellett meghívatnak: hogy a' haszonbérlet föltételei mind a' fenn érintett igazgatóságnál, mind az ó-becei tisztartói hivatalnál eleve és

Tanszékre pályázat-hirdetés.

Ó cs. 's apost. kir. Felsőkegyelmesen meghagyani méltóztatott: hogy a' pozsonyi főtanodában a' természeti jogtan Kolbay Mátvás által a' bányajogtan további megtartása mellett, adasék elő; az álladalomtan és magyar közjogtan

székére pedig pályázat hirdettessék. Miről az illetők azzal értesítetnek: hogy az említett tanszékre, a' magyar királyi tudományegyetem jogkara előtt tartandó pályázás határnapja, folyó eszt. october 5kére tüzetet ki. Pesten mart. 23án 1848. Szoblahói Palma Elek, egyetemi tanács jegyző. 1—3